

О ТЕБИ СЕ РАДИ

Књига за децу и младе
да им помогне да разумеју
препоруке УН Комитета
за права детета

О ТЕБИ СЕ РАДИ

**Књига за децу и младе
да им помогне да разумеју
препоруке УН Комитета
за права детета**

О ТЕБИ СЕ РАДИ

Књига за децу и младе да им помогне
да разумеју препоруке УН Комитета
за права детета

Издавач

Центар за права детета
Добрачина 29/3А
11000 Београд
тел. + 381 11 33 44 170
и-мејл: office@cpd.org.rs
веб-сајт: www.cpd.org.rs

За издавача

Милена Голић Ружић

Уредник свих издања

Милена Голић Ружић

Ову књигу су припремили чланови и чланице клуба
Дечји информативно културни сервис – ДЕ-ИКС
уз подршку Центра за права детета

Лектура

Тања Богићевић

Дизајн

Растко Тохолъ

Штампа

Игам, Београд

Тираж 300

ISBN 978-86-83109-79-1

Штампано 2017. године

Сви појмови који су у тексту употребљени
у мушком граматичком роду обухватају
мушки и женски род лица на која се односе.

Овај материјал/производ је финансирала Влада Шведске. Садржај је искључиво
одговорност аутора. Влада Шведске не дели нужно изнете ставове и тумачења.

Садржај

4 **О ЧЕМУ ЈЕ ОВА КЊИГА?**

4 **КО ЈЕ НАПРАВИО ОВУ КЊИГУ?**

6 **ЗАШТО ЈЕ ОВА КЊИГА
НАПРАВЉЕНА?**

7 **КАКО ЈЕ ОВА КЊИГА
НАПРАВЉЕНА?**

12 **ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ ЈЕ УН КОМИТЕТ
ЗА ПРАВА ДЕТЕТА УПУТИО
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

25 **ЗАШТО ЈЕ СВЕ ОВО
ЗА ТЕБЕ ВАЖНО!**

26 **Непознате речи**

О ЧЕМУ ЈЕ ОВА КЊИГА?

Ова књига ће ти помоћи да:

- ✓ разумеш шта је све потребно да наша држава уради како би се права детета што више поштовала,
- ✓ научиш или се подсетиш шта је то Конвенција о правима детета,
- ✓ сазнаш шта је то Комитет за права детета,
- ✓ се информишеш о томе како ради Комитет за права детета,
- ✓ се упознаш са документом који се зове Закључна запажања и препоруке Комитета за права детета,

и на крају да разумеш **зашто је све ово за тебе важно!**

КО ЈЕ НАПРАВИО ОВУ КЊИГУ?

Књигу која је пред тобом заједно су направили деца и млади, чланови клуба Дечји информативно-културни сервис **ДЕ-ИКС** и одрасли из **Центра за права детета**.

ДЕ-ИКС (www.facebook.com/klubdx/) је клуб за децу и младе који је основан при Центру за права детета (www.cpd.org.rs). Центар за права детета је организација која се налази у Београду и која ради на томе да сва деца у Републици Србији остварују своја права.

ДЕ-ИКС окупља ученике и ученице из различитих основних и средњих школа. То је место где деца и млади могу да добију информације о својим правима на језику који је њима разумљив. Исто тако могу и да се укључе у активности клуба као што су: радионице, трибине, јавне акције, акције самозаступања, уколико су за то заинтересовани. Чланови клуба сами смишљају и организују своје активности уз подршку водитеља. Прошли су обуке о правима детета па сада они уче своје вршњаке о тим правима. Такође организују јавне акције, снимања кратких документарних филмова и разна друга дешавања како би своје вршњаке подстакли да се и они залажу за своја права.

ЗАШТО ЈЕ ОВА КЊИГА НАПРАВЉЕНА?

Република Србија је једна од држава која се обавезала да ће поштовати сва права све деце која се налазе на њеној територији. Та права су побројана у документу који се зове Конвенција о правима детета. Постоји тело које се зове Комитет за права детета које прати и надзире да ли држава поштује права која се налазе у Конвенцији. Република Србија редовно информисе овај Комитет о томе како се Конвенција о правима детета примењује у Србији и да ли се права детета у Србији остварују. Држава то чини тако што Комитету подноси извештаје. Комитет за права детета пажљиво чита извештај и прати како држава испуњава своје обавезе. Затим Комитет доноси документ који се зове *Закључна зајажанја*. У њему саопштава да ли је задовољан стањем права детета у држави и даје препоруке шта треба чинити да се стање још побољша. Поред тога Комитет захтева од сваке државе да упозна сву децу са препорукама које је дао.

Управо из тог разлога је ова књига направљена. Она треба да ти помогне да боље разумеш своја права, пратиш да ли се остварују и шта све држава треба да уради да би деци било боље.

КАКО ЈЕ ОВА КЊИГА НАПРАВЉЕНА?

Република Србија је 2015. године поднела Државни извештај Комитету за права детета. Тада је информисала Комитет о томе како се права детета остварују у њој. Поред тога, Комитет је добио и друге извештаје различитих организација, извештаје деце, извештај заштитника грађана и тако даље. Након тога је Комитет за права детета пажљиво прочитао све те извештаје и позвао је представнике организација, заштитника грађана, деце и са њима разговарао о правима детета у Србији. На основу тога послао је додатна питања држави и позвао њене представнике на разговор. На крају је у једном документу навео шта је све запазио и дао препоруке Републици Србији шта је све потребно да у наредних 5 година уради како би се права детета још боље остваривала.

Водитељ клуба ДЕ-ИКС је упознао чланове клуба са тим документом и препорукама које је Комитет упутио нашој држави. Чланови клуба су детаљно прегледали Закључна запажања и препоруке. Пажљиво су одабрали оне за које сматрају да су најважније за њихове вршњаке. Након тога су заједно са водитељем клуба и одраслима из Центра за права детета те препоруке препричали и прилагодили тако да их што већи број деце разуме. Управо због тога је већина њих представљена и илустрацијама.

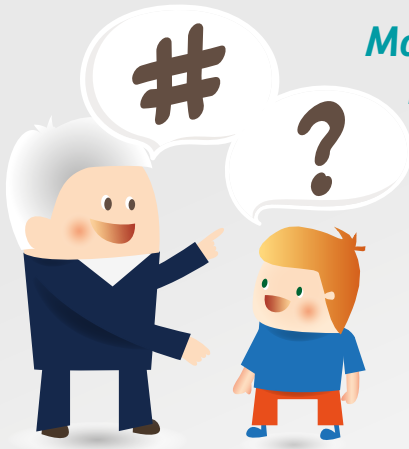
Ову књигу није било могуће направити да није било подршке. Зато се захваљујемо организацији Save the Children International и Влади Шведске.

Save the Children

SWEDEN

Можеш ли ми објаснити шта је то Конвенција о правима деце?

Конвенција о правима детета (или скраћено Конвенција) је међународни уговор у којем су побројана права детета. Конвенцију је усвојила Генерална Скупштина Уједињених нација 20. новембра 1989. године. Наша држава се обавезала да ће та права поштовати свој деци до 18. године.

Клуб ДЕ-ИКС и Центар за права детета су заједно прилагодили Конвенцију о правима детета на језик близак и разумљив деци. Такође су организовали велики број трибина и радионица како би своје вршњаке упознали и информисали о правима детета.

А шта су то Уједињене нације?

Уједињене нације је међународна организација која се бави заштитом људских права и права детета. Основана је 1945. године са циљем да се све државе уједине ради заједничког решавања проблема и очувања мира у свету.

?

Шта је то Комитет за права деце?

Комитет за права детета (или скраћено Комитет) је тело које чини 18 међународних стручњака у области права детета. Комитет надзире то да ли и како држава штити и поштује права детета.

На који начин Комитет долази до информација да ли се права деце у некој држави остварују?

Потоје различити начини како Комитет долази до ових информација. Као прво, свака држава која се обавезала да поштује Конвенцију дужна је да Комитет извештава о њеној примени. Поред тога извештаје Комитету могу да доставе

?

и различите организације, заштитник грађана, међународне организације, као и сама деца. Комитету су посебно значајни извештаји деце. Поред извештаја Комитет организује и састанке са представницима државе, организација и деца како би се што боље упознао са положајем деце у некој држави.

Клуб ДЕ-ИКС је покренуо израду дечјих извештаја за Комитет за права детета. Тако је са децом и младима из различитих клубова и из других места у Србији израдио извештаје и упознао Комитет за права детета о томе како се права детета остварују у нашој земљи. Ово су посебно важни извештаји јер су сама деца и млади рекли како они виде поштовање детета у Србији и шта је још потребно урадити да ситуација буде боља.

Колико често једна држава подноси извештај Комитету?

Након што се држава обавезе да поштује Конвенцију, дужна је да поднесе први извештај након две године. Овај извештај се зове Иницијални извештај. А након тога на сваких пет година подноси извештај који се зове Периодични извештај.

Република Србија је Комитету поднела Иницијални извештај 2007. године, а 2015. године Периодични извештај.

Шта су то Закључна зајажања и препоруке Комитета за љрава деце?

Након што Комитет пажљиво прочита све извештаје које је примио и обави све потребне разговоре са државном делегацијом, представницима различитих организација, заштитником грађана и самом децом, доноси документ који се зове Закључна зајажања. У њему саопштава да ли и колико је задовољан поштовањем права детета у држави. На основу тога даје препоруке држави шта све треба још да учини да се положај деце додатно побољша.

На путу ка испуњењу датих препорука држава треба да сарађује са различитим организацијама, институцијама, као и самом децом и младима.

Тако је Комитет размотрио извештај Републике Србије и усвојио Закључна зајажања на свом састанку одржаном 3. фебруара 2017. године. Након тога их је доставио Републици Србији и позвао је да следећи извештај достави до 24. маја 2022. године.

ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ ЈЕ УН КОМИТЕТ ЗА ПРАВА ДЕТЕТА УПУТИО РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Закон о деци – Комитет је препоручио да држава усвоји свеобухватан закон о деци и да све своје законе усклади са Конвенцијом о правима детета.

Национални план акције за децу – то је план у коме су побројане мере и активности које би држава требало да оствари у наредним годинама, како би се створили што повољнији услови за живот деце и младих, њихово одрастање и укључивање у друштво. Комитет препоручује да Република Србија изradi овакав план.

Савет за права детета – У Републици Србији постоји велики број институција које воде бригу о поштовању права детета. Важно је да постоји тело које координише њиховим активностима. Стога је Комитет дао препоруку да Савет за права детета Владе Републике Србије има такву улогу и буде активан.

Савет за права детета је тело које формира Влада Републике Србије и чине га представници министарстава, организација и професионалци. Овај савет има различите задатке, као што су на пример: предлагање политика и мера према деци, подизање свести о правима детета у Србији, залагање за укључивање деце у заштити њихових права, праћење како се права детета остварују, итд.

Буџет – Комитет препоручује да држава јасно издвоји колико новца ће бити намењено искључиво деци ради остваривања њихових права.

Прикупљање података

– Комитет препоручује да држава редовно прикупља податке о деци на нивоу целе земље. На овај начин би се имао увид у каквом положају су деца у Србији, какве политике, програме и пројекте би требало спровести да ситуација за сву децу буде боља. Ову базу би користила сва министарства ради ефикаснијег спровођења Конвенције.

Институција Заштитника права детета (омбудсман за права детета)

– Комитет је дао препоруку да Србија усвоји Закон о омбудсману за права детета који би се конкретно бавио правима детета и који би могао да прими, истражи и решава жалбе деце на начин који је погодан за дете.

Заштитник грађана или омбудсман је независан државни орган чији је посао да штити права и слободе грађана.

Ширење информација, подизање свести и обука

– Државни службеници, чланови парламента, судије, адвокати, полицајци, директори школа, наставници, професори, социјални радници, новинари и сви који раде са децом и младима би требало да се информишу о правима детета.

Дефиниција детета

– У нашој држави још увек не постоји законска дефиниција појма „дете”. Комитет препоручује да се она што пре одреди.

Брак – Комитет сматра да лица млађа од 18 година не би требало да имају могућност ступања у брак ни на који начин.

Недискриминација – Комитет препоручује да се држава активно бори против дискриминације, а нарочито: ромске деце, деце са сметњама у развоју, деце миграната, деце избеглица и тражилаца азила, деце припадника мађина, деце која живе у удаљеним подручјима, деце која живе и раде на улици, деце са ХИВ/АИДС и ЛГБТ деце.

Повереник за заштиту равноправности је независан државни орган који спречава све видове, облике и случајеве дискриминације. Препорука Комитета је да Повереник има посебну јединицу која би се бавила решавањем случајева дискриминације деце.

Најбољи интереси детета

– Комитет препоручује да најбољи интереси детета буду на првом месту и заступљени у свакој области. Држава треба да развија смернице и процедуре како би се осигурало да се најбољи интереси детета примењују у свим поступцима који се тичу детета, политикама, пројектима и програмима који су важни за децу и утичу на њих.

Поштовање ставова детета

– Комитет препоручује да се посебна пажња посвети ставовима деце у породици, у школама, у судовима и свим поступцима у које је дете укључено. Такође, подстиче државу да усваја законе, обучава стручњаке, спроводи активности у школама како би ширили информације о Конвенцији и важности учешћа деце у свим активностима и јавним политикама.

Регистрација рођења деце

– Комитет препоручује да држава осигура да се рођење сваког детета пријави, па и оног чији родитељи немају лична документа.

Насиље над децом

– Комитет препоручује да сва деца морају бити заштићена од свих облика насиља (физичко, емоционално, електронско, вербално, вршњачко, сексуално, итд). Држава треба да обезбеди да систем заштите деце функционише, да се развијају кампање и обуке за децу и одрасле које ће допринети да се другачије размишља и више реагују на насиље над децом.

Препоручује се да се што пре донесе законска одредба којом се изричито забрањује телесно кажњавање деце у породици као начин васпитања. Поред тога, држава треба да помогне и научи одрасле како да се деца ненасилно подижу и дисциплинују.

Усвојење – Комитет препоручује да држава осигура да се деца са сметњама у развоју и ромска деца не дискриминишу приликом усвојења, јер је забринут што је број усвојења ове деце и даље веома низак. Држава треба да обезбеди сталну подршку усвојеном детету и усвојитељима.

Деца са сметњама у развоју

– Комитет препоручује да држава побољша прикупљање података о деци са сметњама у развоју како би боље знала и планирала шта треба овој деци и њиховим породицама. Такође препоручује да држава на различите начине помогне породицама деце са сметњама у развоју како би се избегло њихово смештање у институције кад год је то могуће. Потребно је предузети законске и друге мере, кампање како би ова деца потпуно била укључена у живот заједнице, односно да буду поштовани, равноправни и прихваћени од стране друге деце и одраслих.

Здравље и здравствене услуге

– Комитет препоручује да држава обезбеди да сва деца имају једнак приступ квалитетној здравственој заштити. Држава треба да осигура равноправан приступ саветовању и другим здравственим услугама подршке за децу са сметњама у развоју. Такође треба да ојача и повећа подршку здравствене заштите ромске деце. Потребно је да развије свеобухватне кампање како би подржао мајке да доје своју децу.

Ментално здравље – Комитет препоручује да држава води бригу о томе како се деца осећају и да ли им је потребна помоћ дечјих психијатара и психолога. Требало би радити на повећању броја дечјих психијатара и психолога, како би они били доступни свој деци.

Здравље адолесцената

– Држава треба да развије обуке прилагођене деци о: планирању породице и контрацептивним средствима, о опасностима ране трудноће, лечењу и превенцији сексуално преносивих болести. Такође

треба да информише децу и адолесценте о штетности коришћења дрога, дувана, алкохола и да омогући лечење од зависности од дроге, које је прилагођено младима.

Утицај климатских промена на права детета

– Комитет препоручује да држава води рачуна о томе колико непогоде могу имати утицаја на децу.

Образовање – Комитет препоручује да држава развије програме за смањење напуштања школе. Такође треба да промовише образовање за сву децу и обезбеди свој деци са сметњама у развоју право на образовање у редовним школама. Држава треба да ојача и напоре како би деца из сеоских средина и малих градова и удаљених места имала бољи приступ квалитетном образовању. Треба да олакша учешће и укључивање ромске деце у образовање. Посебно је важно да осигура да свако дете може да иде у вртић без обзира на то да ли су му родитељи запослени или не.

Деца избеглице и тражиоци азила – Комитет препоручује Републици Србији да деци која су била приморана да напусте своју земљу осигура потпуно укључивање у постојећи систем заштите деце, а посебно деци без пратње или раздвојеној. То значи да им се омогући похађање школе, смештај који одговара њиховим потребама и пружи потребна стручна помоћ и подршка.

Деца припадници мањина – Комитет даје препоруку да држава спроводи кампање у свим местима како би се променило негативно мишљење о Ромима и да предузима све што је потребно за спречавање насиља над њима. Такође, држава треба да предузме разне мере да се ромска деца лакше укључе у друштво.

Деца која живе и раде на улици – Комитет препоручује да се изврши процена броја деце која живе и раде на улици, да им се пружи подршка, уз дужну пажњу посвећену њиховом мишљењу, а у складу са њиховим годинама и зрелости и уз пуно поштовање најбољег интереса.

Сексуална експлоатација и трговина људима

– Комитет препоручује да држава развије најбоље могуће начине за препознавање и заштиту деце која су жртве трговине људима. Такође истиче да је важно да полицајци, посебно они који раде на граници, инспектори рада и социјални радници буду обучени да препознају децу која су жртве трговине људима. Држава треба да осигура да ова деца добију посебну негу, подршку и одговарајући смештај.

Малолетничко правосуђе

– Комитет препоручује да судије стално уче како да раде са децом, као и да судски поступак и просторије буду прилагођене деци и младима. Деца која су у сукобу са законом треба обезбедити квалитетну и бесплатну правну помоћ. На промену његовог понашања треба утицати најпре кроз саветовање, посредовање, условну казну или друштвено користан рад. Притвор треба да се користи као последње средство и што је краће могуће. Ако дете ипак мора у притвор тада је важно да се води рачуна у каквим условима живи, да може да настави школовање и да се лечи.

Деца жртве и сведоци злочина – Комитет препоручује да деца која су жртве или сведоци злочина не буду више пута испитивана о том догађају, да се разговори обављају без присуства оптуженог и да са њима разговарају посебно обучени професионалци на начин који ће деца разумети. Овако би се спречило да они поново буду изложени трауми.

ЗАШТО ЈЕ СВЕ ОВО ЗА ТЕБЕ ВАЖНО!

За тебе и твоје вршњаке сазнања из ове књиге значајна су како би вам показала шта је све потребно још учинити на путу пуног остваривања ваших права. Конвенција о правима детета никада неће бити у потпуности примењена док је сама деца не разумеју, не прихвате и не почну да је користе у свакодневном животу. Зато је важно да будеш информисан о својим правима, о томе ко је одговоран да се она остварују, какво је стање, на који начин се ти и твоји вршњаци можете укључити. За њихово остваривање првенствено је одговорна држава, залагаће се и одрасли, али је важно да се за њих бориш **и ти!**

Непознате речи

Насиље

је уколико неко грубим понашањем, са свесном намером одређеној особи или групи нанесе повреду, психички или физички бол.

Смешње у развоју

су тешкоће које имају неки људи због којих теже могу да ураде, науче, кажу или разумеју ствари.

Једнака њрава

– свако има иста права. Деца и млади са интелектуалним инвалидитетом имају једнака права да буду укључени као и сви остали.

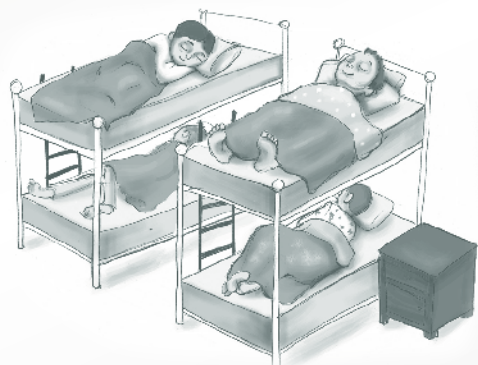
Самозаступници

– неко ко се бори за своја права. Деца која говоре за себе и доносе одлуке битне за свој живот, било директно или уз подршку одраслих.

ХИВ/АИДС

– ХИВ је вирус који слаби отпорност организма да се бори против других бројних инфекција. СИДА/АИДС је последњи и најтежи стадијум инфекције ХИВ-ом, и тада је одбрамбена функција организма у потпуности ослабљена и особа је подложна разним инфекцијама.

Институција/

установа је веома велики дом. Може бити за децу или одрасле. Разни стручњаци се брину о људима који су смештени у институције. Особе у институцијама су одвојене од својих породица, пријатеља и заједница.

Пројекат –
оно што људи раде
заједно како би нешто
побољшали.

Избељиштво

– када је особа
против своје воље
расељена из свог
родног места или
места у коме живи.

Дискриминација

– неједнако поступање према
особи или некој групи на основу
неког њиховог личног својства, што
за последицу има неједнакост у шансама
да остваре своја права. Лична својства су,
на пример, раса, боја коже, држављанство,
национална припадност или етничко порекло,
језик, верско или политичко убеђење, пол, родни
идентитет, сексуална оријентација, инвалидитет,
брачни и породични статус, старосно доба, чланство
у политичким и другим организацијама и др. Сваки
поступак дискриминације неког детета значи
да му је ускраћено основно право. То значи
да неко дете пати јер не разуме зашто је
искључено и неједнако третирано у
односу на другу децу.

Азил – право на боравак и заштиту које има странац на основу одобреног захтева за азил који се подноси надлежном органу. Одлуком за азил се одобрава да у Републици Србији странац има уточиште или други облик заштите.

Малолетник без њрашње – странац који није навршио осамнаест година живота и који приликом уласка у Републику Србију нема или је након уласка у њу, остао без пратње родитеља или старатеља.

Професионалци/сиручњаци – неко ко зна много тога о некој теми.

ЛГБТ (LGBT) – скраћеница за именоване различитих група, којом се означавају различите сексуалне и полно/родне особе.

О ТЕБИ СЕ РАДІ

CIP — Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

342.726-053.2/6(497.11) / 341.231.14-053.2/6(497.11)
/ O tebi se radi : knjiga za decu i mlade da im pomogne da razumeju preporuke UN Komiteta za prava deteta / [priredio Dečji informativno kulturni servis – DE-IKS / Beograd : Centar za prava deteta, 2017 / Beograd : Igam / ilustr. – 29 str. ; 20 cm / Tiraž 300 / ISBN 978-86-83109-79-1 / COBISS.SR-ID 246656012

О ТЕБИ СЕ РАДИ

Књига за децу и младе
да им помогне да разумеју
препоруке УН Комитета
за права детета